



Haagse Vogelbescherming



De wulp

55e jaargang nr. 3 - augustus 2024

De Wulp

55e jaargang, nr. 3, augustus 2024

COLOFON

De Wulp is een kwartaaluitgave van de Haagse Vogelbescherming die gratis wordt toegezonden aan de leden.

HVB digitaal

www.haagsevogels.nl

www.vogelopvangdewulp.nl

www.facebook.com/HaagseVogels/

www.facebook.com/vogelopvangdewulp/

Fotografie

Adri de Groot, Tom Loorij, Boudewijn Schreiner, Vogelopvang De Wulp, Caroline Walta, Foeke Zeilstra e.a.

Kopij

Inleveren artikelen voor De Wulp zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk op 15 oktober 2024.

Redactie

Foeke Zeilstra

Loes Loorij (corrector)

E-mail: dewulp@gmail.com

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen te redigeren, in te korten of niet te plaatsen. Auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud van hun bijdragen. Publicatie betekent niet dat de daarin vermelde meningen het inzicht van de redactie of van de vereniging weergeven.

Foto's

Wat betreft ingezonden foto's geldt het volgende. De keus van foto's ligt bij de redactie. De kwaliteit en de beschikbare ruimte bepalen of ze wel of niet worden geplaatst. Incidenteel zullen foto's worden bijgesneden. Foto's met toevoegingen in de foto zoals namen, copyright-tekens e.d. worden niet geplaatst. De namen van de fotografen worden in het colofon vermeld.

Vormgeving en druk

Pasmans Drukkerij Den Haag
Oplage: 1100 exemplaren

De Wulp wordt gedrukt op chloor- en zuurvrij papier dat tevens FSC-gecertificeerd is.

Foto voorpagina: Scharrelaar

gefotografeerd door Boudewijn Schreiner

- 3 Van de voorzitter
- 4 Een nieuw HVB vogelrustgebied in het Benoordenhout
Foeke Zeilstra
- 7 De Huiszwaluw
Wim Kooij
- 10 Het Uilenbos in het Westduinpark, wie kent het nog?
Martin Lok en Bas Kooijman
- 14 Informatieochtend vrijwilligers op zondag 22 september
- 15 Herinneringen aan De Beer - een legendarisch natuurmonument
Martin Lok
- 17 Tweede broedgeval Ijsvogelwand in Stadskwekerij
Boudewijn Schreiner
- 18 CEL Dag(deel)excursies
- 20 CEL lezingenprogramma najaar 2024
- 22 Vogels van de Nederlandse Rode Lijst: de Wilde Zwaan
Tom Loorij
- 25 Bonte Merel
Lis Bakker
- 26 Een geslaagd, zonnig en winderig uitje naar de Nieuwe Driemanspolder
Marian Turkesteen
- 29 Grote drukte in Vogelopvang De Wulp
Sharon Lexmond
- 30 Veldwaarnemingen mei - juli
Wim Kooij
- 33 Redactie staat voor een raadsel
Foeke Zeilstra en Tom Loorij
- 35 Verenigingswinkel en contactgegevens

Welkom nieuwe leden!

I.T.M. Bes, Den Haag

P.I. Matze, Den Haag

B.J.J. Smit, Den Haag

M. Moussault, Den Haag

C.T.M. Kerstiens, Den Haag

R. van der Linden, Delft

F. Cornelissen, Delft

H. von Brucken Fock, Den Haag

H.I. Dierssen, Den Haag

C. Toet, Rijswijk

M. de Grave, Den Haag

G. Hohage, Den Haag

I.D. Kooij, Den Haag

Y. de Kok, Den Haag

I. te Winkel, Den Haag

S.A.M. Peek, Den Haag

‘Hé waar blijft Jeroen toch met zijn ‘Van de voorzitter’ voor de augustus Wulp?’ dacht ik vorige week toen ik de artikelen voor deze Wulp op een rij zette. Opeens bedacht ik me, ‘Verhip, die voorzitter, dat ben ikzelf...’ Dus dat werd schrijven in plaats van Jeroen een reminder mail sturen. Het is even wennen.

Veel dank Jeroen voor alle werk dat je in de afgelopen maanden in de dubbelrol secretaris en wnd. voorzitter hebt verzet. En het is geen geheim dat het hele bestuur unaniem een zucht van verlichting slaakte toen je aangaf als secretaris te willen bijtekenen. Door alv op 12 juni werd niet alleen ik als bestuurslid benoemd, maar ook Loes Holierhoek. In de volgende Wulp zullen we de nieuwe en aspirant bestuursleden aan u voorstellen. Als aspirant bestuursleden hebben we een kandidaat voor de portefeuille ‘Jeugd’ en een tweede voor ‘Financiën’. Ze worden uitgenodigd voor een ‘meeloopstage’ met het huidige bestuur.

In het Beleidsadvies (BAC) dat u op www.haagsevogels.nl kunt vinden, worden een heel aantal ambities voor de komende jaren geformuleerd. Het bestuur is blij met de aanbevelingen. Duidelijk is dat we die ambities alleen maar kunnen realiseren als we die opdelen in jaarplannen en – nog belangrijker – als we het aantal vrijwilligers kunnen vergroten. Dus hierbij een dringende oproep: help ons in de verschillende commissies onze rol als actieve, deskundige en enthousiaste natuurbeschermingsorganisatie waar te maken. We organiseren een bijeenkomst in september waar u in een informele setting kennis kunt maken met het bestuur en

de mogelijkheden te bespreken. In deze Wulp en in de komende Ganzenvaar staat een aankondiging van deze koffieochtend. Wij hopen op een goede opkomst.

Goed nieuws van het ijsvogelfront. In de broedwand in de Stadskwekerij is een paartje voor de tweede maal dit voorjaar tot broeden gekomen. Boudewijn maakte er prachtige foto’s van. Het project Ruimte voor Ijsvogels heeft ook landelijk aandacht getrokken. De Landelijke Ijsvogeldag wordt op zaterdag 22 februari 2025 in Den Haag gehouden. De HVB maakt zich op om komende herfst en winter onder leiding van Martin van de Reep nieuwe wanden te bouwen.

Dan het Inventarisatierapport. Met de cie. Veldwerk is afgesproken dat we de jaren 2023 en 2024 in één uitgave combineren. We zullen dat rapport begin 2025 – het jaar waarin de HVB 100 jaar bestaat – publiceren.

In de november Wulp zullen we ook ingaan op onze plannen voor de viering van het 100-jarig bestaan van de Vereniging voor Vogelbescherming’s-Gravenhage e.o. zoals de Haagse Vogelbescherming officieel heet. Rest mij u te wijzen op het aantrekkelijke excursieprogramma voor het komende najaar en drie interessante lezingen die opnieuw zullen plaatsvinden in het ANWB-gebouw.

Ik wens u een fijne zomer en herfst vol vogelavonturen.

Foeke Zeilstra,
voorzitter HVB.



Een nieuw HVB vogelrustgebied in het Benoordenhout!

FOEKE ZEILSTRA

‘Een vogelreservaat is altijd in de eerste plaats een kwestie van veiligheid. Veiligheid van de broedende vogels, hun nesten, eieren en jongen voor hun ergste vijand, den mensch...’

Dit schreef mijn landgenoot Wouter Tolsma zo’n honderd jaar geleden over de waarde van vogelrustgebieden. Tolsma was ambtenaar op het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en schreef in zijn vrije tijd o.a. het boek ‘s-Gravenhage als vogelstad’. Uit onvrede met de landelijke vogelbescherming die het houden van wilde vogels in kooitjes niet onvoorwaardelijk afwees, richtte hij

in 1925 de Haagse Vogelbescherming op. Koningin Wilhelmina vond de doelstellingen ‘lofwaardig’ en gaf op 27 januari 1927 haar goedkeuring aan de statuten.

Andere tijden...

Het citaat aan het begin van dit verhaal vond ik in een ander boek van Tolsma: ‘Vogelbescherming, praktische vogelzorg om huis, hof en in de vrije natuur’. Het

verscheen in de jaren '30 en is nog steeds het lezen waard. Ook nu, bijna 100 jaar later, maken natuurminnende mensen zich zorgen over de druk van wandelaars, dagrecreanten, fietsers en hondenuitlaters – spellingscontrole maakt er 'hondenuitlaters' van – op onze parken, landgoederen, groenstroken en groengebieden als Meijndel.

Afnemende soortenrijkdom

Als Haagse Vogelbescherming kiezen we als invalshoek voor onze natuurbeleving de soortenrijkdom van vogels. Maar dat betekent niet dat we hun leefomgeving – groen, insecten en kleine zoogdieren – buiten beschouwing laten. Integendeel, in toenemende mate zijn we gericht op bescherming van de biotoop. En begrippen als ecosysteem, maaibeleid, het uitrijden van mest, groenbeheer en eutrofiering komen in de gesprekken van vogelaars steeds vaker voor. Met eutrofiering wordt bedoeld op de door overbemesting overmatige vergroting van de voedselrijkdom van het water in de sloten, plassen en meren. Die leidt tot verstikkende plantengroei van een paar alles wegdrukkende soorten en de afname van ander waterleven. Het is de dood in de sloot.

Minder vogels

De afname van de vogelstand in onze bossen en parken bedraagt over de afgelopen jaren zo'n 20%. In het struweel – struiken en bomen niet hoger dan 5 meter – is de afname zo'n 30%. Het verder volbouwen van de stad- in combinatie met voor vogels niet altijd gunstig groenbeheer- is de oorzaak. Met stadsvogels die wél een sterke relatie met bebouwing hebben – huismus, spreeuw en gierzwaluw - gaat het ook al niet erg goed. De afname is

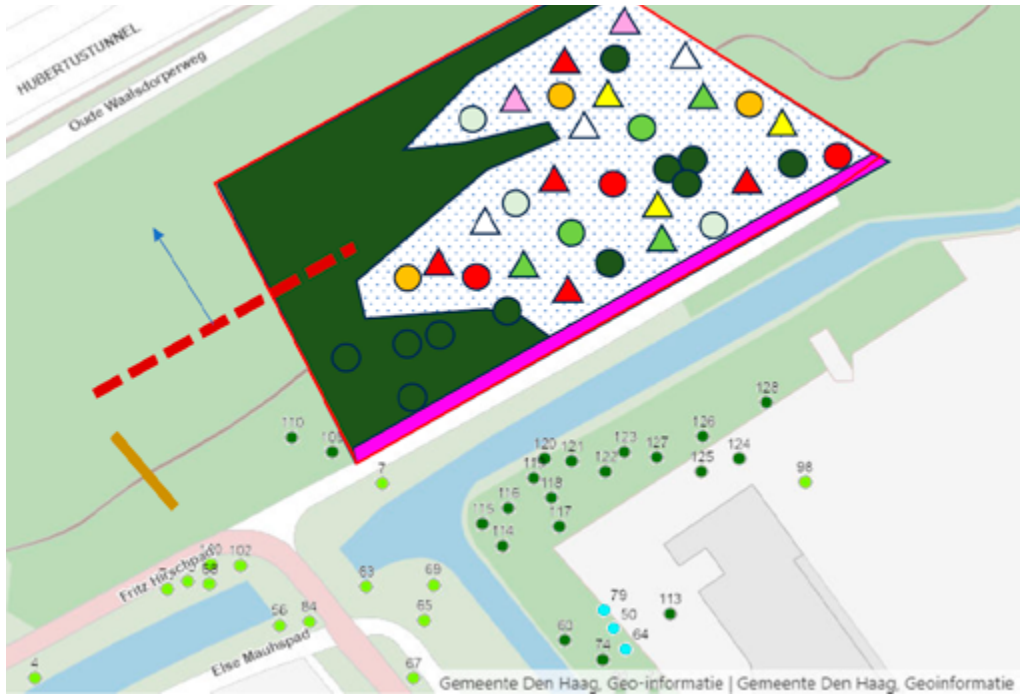
zo'n 10%. Eigenlijk doen alleen de water- en moerasvogels het heel goed: bij deze groep is sprake van een toename van bijna 30%.

Vrijplaatsen voor vogels

Terug naar Tolsma. Mede door zijn toedoen werd het eerste vogelrustgebied in Den Haag ingericht. Het is de bijna 100 jaar geleden ingerichte Dr. Abraham Schierbeektuin in de Bosjes van Poot. Vogelrustgebieden zijn vrijplaatsen voor vogels. Ooit waren vrijplaatsen steden waar vermeende moordenaars naar toe konden vluchten en niet werden vervolgd. Onze vogels zijn per definitie onschuldig en hebben recht op een beschermd gebied waar ze gevrijwaard zijn van verstoring door mensen. De Haagse Vogelbescherming heeft 11 vogelrustgebieden onder haar hoede. De niet voor publiek toegankelijke, omheinde gebiedjes zijn in het voorjaar ideale kraamkamers voor veel soorten. De broedvogeldichtheid ligt soms tot wel acht keer zo hoog als in de omliggende groengebieden. In de maanden na het broedseizoen is het een voedselparadijs en in de winter bieden ze beschutting en rust. Ze zijn van groot belang voor het in stand houden van soorten en aantallen vogels. Het zijn pareltjes binnen onze groengebieden.

Een nieuw vogelrustgebied aan de Else Mauhsloot

In goede samenwerking tussen de Gemeente Den Haag, de Wijkvereniging Benoordenhout en de Haagse Vogelbescherming wordt komend najaar in het Benoordenhout een nieuw vogelrustgebied ingericht. Nummer 12 dus. Het ligt in de groene strook tussen de Waalsdorperweg en het Clubhuis van de



Haagse Rugby club. De afscheiding zal niet bestaan uit hekken, maar uit een doornige heg om inloop van honden en mensen tegen te gaan. Dat is van belang om grondbroeders een kans te geven op een rustige broed- en kraamtijd. In het nieuw aan te leggen vogelrustgebied gaat het om nachtegalen, roodborsten, tjiftjaf en andere soorten. Verstoring door honden of mensen kan de vogels zo gestrest maken dat ze niet meer of te laat op het nest terugkeren. Eieren koelen dan te veel af of jongen worden verlaten. Het wandelpad langs het water richting Wassenaar, wordt niet afgesloten. Door de gekozen beplanting parallel aan dat pad is dat niet nodig. Wij – Boudewijn Schreiner, Wim Kooij en ondergetekende - gaan uit van de ‘klassieke’ opbouw: kruidlaag, struiklaag, bos. De heester beplanting bestaat uit meidoorn, vogelkers, kardinaalsmuts, Gelderse roos en sleedoorn. Soorten die

vogels van voedsel – bessen, insecten - en dekking zullen voorzien. Er wordt ook een aantal bomen bijgeplant zoals de zomereik, de ratelpopulier en de grauwe abeel.

Geen luxe, maar noodzaak

In een tijd waarin de recreatiedruk op onze groengebieden toeneemt, is het streven naar meer vogelrustgebieden geen luxe, maar een noodzaak. In onze HVB-meerjarenplannen streven we naar de aanleg van rustgebied nr. 13 in 2026 en nummer 14 in 2028. In discussie binnen de cie. Veldwerk is de vraag of er nestgelegenheid komt voor kleine zoogdieren als boomarter, wezel, bunzing of egels. In ieder geval wordt waar mogelijk extra aandacht besteed aan het planten van voor vlinders en insecten aantrekkelijke planten.

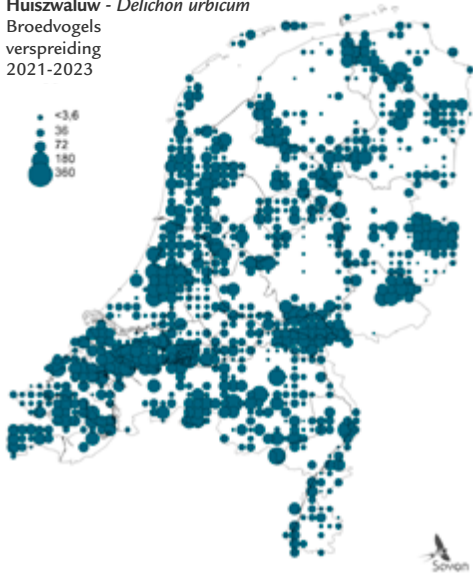
De Huiszwaluw

Veel huizen en veel Huiszwaluwen gaan lang niet altijd samen

WIM KOOIJ

Kort na het verschijnen van deze Wulp is het weer tijd voor Huiszwaluwen spotten in de stad. Op heldere dagen eind augustus zijn vaak grote zwermen huiszwaluwen hoog aan de hemel te zien. Het is tegenwoordig de enige periode van het jaar waarin we nauwelijks ons huis hoeven te verlaten om ze te kunnen waarnemen. In het winterhalfjaar moet je immers voor Huiszwaluwen in Afrika zijn en in de broedtijd komen we ze in onze stedelijke omgeving sinds de vroege jaren 80 nog nauwelijks meer tegen. De naam is niettemin allesbehalve toevallig gekozen; ook de wetenschappelijke aanduiding, *Delichon urbicum*, verwijst duidelijk naar hun voorkeur voor stedelijke gebieden. Echter, in onze stad geldt helaas 'hoe meer huizen, hoe minder Huiszwaluwen.'

Huiszwaluw - *Delichon urbicum*
Broedvogels
verspreiding
2021-2023



Toch jammer want eeuwenlang was het een vertrouwde bewoner van onze stad en dorpen die veel vrolijkheid meebracht.

Waarom huis en Huiszwaluw een minder goede match is geworden

Onze Huiszwaluw was oorspronkelijk een rots- en grotbewoner. Tegenwoordig benutten ze vooral de door de mens gerealiseerde bouwwerken. Dat zijn behalve huizen bijvoorbeeld ook bruggen en loodsen. Anders dan bij de Boerenzwaluw heeft de buitenkant van gebouwen de voorkeur, vaak precies boven de voordeur. Niet iedereen is daar blij mee. Zodra de nesten onder de dakrand zijn gemaakt en bewoond, komen de uitwerpselen voor de deur terecht. Het gezellige gekwetter, zeker ook zodra er jongen zijn, doet echter vele harten smelten. Tot ver in de 20^{ste} eeuw vonden Huiszwaluwen volop beschutte nestgelegenheden in traditionele boerderijen, schuren en huizen met overhangende daken en onder de dakgoten. De modernisering van de stad, andere bouwstijlen, renovatie en dichtgetimmerde daken zijn aanzienlijk minder huiszwaluwvriendelijk.

Het is dan ook niet verbazend dat de populatie Huiszwaluwen significant is afgenomen. Rond 1970 broedde er nog een half miljoen Huiszwaluwen in Nederland, daarvan zijn er nu nog ongeveer honderduizend over. Intussen zijn ze vrijwel volledig verdwenen uit de grote steden, helaas ook uit Den Haag. Tot 1982 was er nog een kolonie in het oude Loosduinen,

eentje aan de stadsrand bij de Uithof tot 1992 en in de nieuwe wijk Ypenburg vonden we aan het begin van deze eeuw nog een aantal nesten. Nu worden uit delen van Amsterdam-Noord en oudere wijken van Utrecht nog steeds broedgevalen gemeld, maar ook dat aantal loopt gaandeweg terug. En op fietsafstand van onze bebouwde omgeving kunnen we ze gelukkig ook nog tegenkomen. Daartoe hoef je op een zomerse dag de A4 tussen Leidschendam en Stompwijk maar over te steken en je wordt begroet door tientallen vrolijk keuvelende Huiszwaluwen. Onze oud-voorzitter Adri Remeus inventariseert al vele jaren een woning, een manege en vier boerderijen tussen Leiden en Voorschoten. In 2023 leverde dat nog 94 bewoonde nesten op. In het landelijk gebied lijkt de huiszwaluwenstand zich gelukkig de laatste twee decennia te stabiliseren. Verminderd gebruik van insecticiden werkte vermoedelijk in het voordeel, ook al neemt het aantal insecten wel steeds verder af.

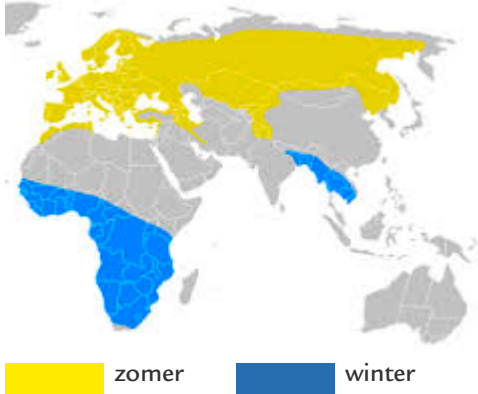


Trek

De eerste Huiszwaluwen komen in Nederland jaarlijks ná de Boeren- maar voor de Gierzwaluwen aan. Het terugkeren uit midden Afrika verspreidt zich over een lange tijd, sommige soortgenoten komen pas laat in mei. Dat is ook de reden dat nesten soms relatief laat worden betrokken. Ze vliegen na aankomst vaak eerst nog een paar dagen boven grote zoetwatergebieden op voedseljacht voordat ze naar de nestplaatsen gaan. Elk jaar is het weer een genoeg om de vrolijke zachte triller van melodieuze kwettergeluiden, die het mannetje ten gehore brengt, te horen. Dit gaat eigenlijk de gehele periode door, tot ze onze regionen weer verlaten in augustus en september. Het wegtrekken geschiedt onder luid gekwetter veelal overdag, waarbij zoveel mogelijk insecten worden verorberd. Een buffer die onderweg naar het zuiden goed van pas kan komen. Tijdens de najaarstrek wil het vooral met onervaren jongen wel eens op dramatische schaal misgaan. Maar ook volwassen vogels kunnen door onheil worden getroffen. De afstanden die worden overbrugd, soms vanuit het noordpoolgebied tot ver onder de evenaar, brengen dan ook aanzienlijke risico's met zich mee. Daarbij zijn wind, neerslag en vooral temperatuur kritische factoren. In 1974 werden meer dan honderdduizend (!) Huiszwaluwen dood of stervend gevonden in de Zwitserse Alpen na plotselinge zware sneeuwval en lage temperaturen¹.

1. Stokke, Bård G.; Møller, Anders Pape; Sæther, Bernt-Erik; Rheinwald, Goetz; Gutscher, Hans (2005). "Weather in the breeding area and during migration affects the demography of a small long-distance passerine migrant". *The Auk*. 122 (2): 637-647

De ruime verspreiding van de Huiszwaluw, inclusief de iets kleinere Siberische ondersoort



Nest

Huiszwaluwen maken het zich graag gemakkelijk. De nesten, bestaande uit klompjes kleiachtig materiaal, bevinden zich vaak onder een richel van een dak met een smalle opening aan de bovenkant. Als de nesten niet zijn verwijderd dan worden deze in het volgende voorjaar als een renovatieproject opgepakt. Praktisch, want dan scheelt energie. Het aanbrengen van wat 'verse' stevige modder voldoet al gauw aan de door de Huiszwaluw gestelde veiligheidseisen. Het vlieggat wordt zo klein mogelijk gehouden om te voorkomen dat bijvoorbeeld de iets grotere en dominante Huismussen het nest overnemen. Na de (ver)bouw wordt het rustig rond het nest. Het geëmancipeerde mannetje pakt zijn deel van de taken en als de eieren eenmaal zijn gelegd dan wisselen de oudervogels elkaar na een klein uurtje af. Zodra er jongen zijn levert dat een vermakelijk tafereel op en worden de jeugdige hoofdjes gekenmerkt door grappige verenpluimpjes. Naarmate het moment van uitvliegen dichterbij komt gaan de hoofd-

jes steeds verder uit het nest hangen. De jongen blijven na het verlaten van het nest nog ongeveer een week bij de ouders en worden door hen gevoed. Regelmatig wordt daarna een tweede broedsel begonnen en helpen de jongen uit het eerste nest bij het voeren van de kleinere broertjes en zusjes.

Slot

Zwaai deze gezellige zomergasten vooral nog even uit als ze op een fraaie nazomerdag hoog boven je huis hangen. Alle mentale steun voor de lange tocht naar verre zuidelijke oorden zal meer dan welkom zijn!

De Huiszwaluw inspireert al eeuwenlang dichters... Lees wat Shakespeare in Macbeth schreef over de House Martin:



This guest of summer

*The temple-haunting martlet does approve
By his loved mansion that the heaven's breath
Smells wooingly here. No jutty, frieze,
Buttress, nor coign of vantage, but this bird
Hath made his pendant bed and procreant cradle;
Where they most breed and haunt, I have observed.
The air is delicate.*

Macbeth, Act I, scene VI

Het Uilenbos in het Westduinpark, wie kent het nog?

MARTIN LOK & BAS KOOIJMAN - FOTO'S: MARTIN LOK

In de jaren 60 combineerden veel mensen, ook niet-vogelaars, vaak hun wandeling in het Westduinpark met een kort bezoek aan de slaappleaats van Ransuilen in "Het Uilenbos". Dit dennenbos was gelegen tussen het Fuutpad en het Kwartelpad.

Het dennenbos bestaat nog steeds maar was vroeger veel groter en reikte toen bijna tot aan het Cort van der Lindenpad. Toch was het voor iedereen gemakkelijk de winterroest van de Ransuilen te vinden. Braakballen op de kale grond verraadden de aanwezigheid van de overwinterende uilen en ook de witgekalkte bomen waren een aanwijzing. De uilen keurden het bezoek meestal geen blik waardig en sliepen schijnbaar gewoon door. Echter door nauwe spleetjes hielden ze het bezoek scherp in de gaten. Vooral kinderen vonden het leuk braakballen uit te pluizen. Het voedsel bestond zowel uit muizen als uit vogels. Een eerste steekproef: Op 30 september 1960 werden in braakballen vooral muizen aangetroffen: 72% muizen en 28% vogels, maar twee jaar later, op 30 september 1962, waren vogels in de meerderheid: 79% vogels en 21% muizen.

In 1966 en 1967 werd door de tweede auteur een uitgebreide analyse gedaan van de prooidiersamenstelling aan de hand van de braakballen. De zoogdieren werden geïdentificeerd met behulp van de tabel van Husson (1962). Voor vogelschedels echter was destijds niet zo'n tabel beschikbaar maar met behulp van Chris Smeenk van Naturalis, die schedels van vogels uit de museumcollectie ter beschikking stelde, konden deze toch wel

gedetermineerd worden. De honderden in het Uilenbos verzamelde schedels werden in de collectie van Naturalis opgenomen en mogelijk zijn deze daar nog steeds te vinden. Chris Smeenk stalde de collectie uit op een lange koffietafel bij Naturalis dat destijds in Leiden nog aan de Raamsteeg gevestigd was. De resultaten van het braakballenonderzoek zijn opgenomen in Tabel 1. Opmerkelijk is de grote variëteit aan prooidieren met voor vogels een percentage van 36 tot 54%. Ook opvallend is het hoge aandeel Huismussen, een soort die nu zeldzaam of zelfs afwezig is in de naburige Vogelwijk. Destijds was meer dan de helft van de vogelschedels van de Huismus afkomstig. Ook de Ransuilen van het naburige Solleveld voerden hun kroost voornamelijk met Huismussen (Duindam et al. 2021). Dit is opmerkelijk omdat bij een braakballenonderzoek in het naburige Ockenrode in de periode september tot december 1965 bij 295 braakballen 68% woelmuizen, 13 % ware muizen, 0,65% spitsmuizen, 0,15 insecten en slechts 18,9% vogels werden aangetroffen (P.H.C. Lina in Rijven et al. 1966). Mogelijk betrof het hier overwinterende Ransuilen van noordelijke of oostelijke streken (VogeltrekAtlas). Zo werd er uit Meijendel een Ransuil terug gemeld uit Polen (V. van der Spek). Mogelijk hebben deze overwinteraars een ander dieet dan onze broedvogels.

Tabel 1. Prooien van Ransuilen in het Uilenbos van het Westduinpark op basis van gevonden braakballen.

spec	May-66	Jun-66	Jul-66	Aug-66	Dec-66	Jan-67	Feb-67	Mar-67	Apr-67	Jun-67	Jul-67	Oct-67	Nov-67	Dec-67
huismus	31	20	5	6	8	11	24	36	5	1	5	3	7	16
vink	7	2	0	0	2	10	15	15	3	0	1	0	1	3
kneu	2	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
groenling	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0
spreeuw	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
lijster	8	1	0	0	0	0	6	4	2	0	2	0	2	0
heggemus	4	1	0	0	1	1	2	3	0	0	0	0	1	0
roodborst	2	0	0	1	0	0	5	3	1	0	1	0	0	1
braamsluiper	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
veldleuwerik	1	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
koolmees	1	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0
ringmus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	2
winterkoning	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
som vogels	59	26	5	7	12	22	56	63	12	2	11	3	13	22
veldmuis	62	19	0	0	8	12	37	30	6	1	5	1	19	9
rosse woel	11	5	0	0	3	3	18	5	0	0	0	0	8	3
woelrat	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
dwergmuis	3	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2	1
bosmuis	20	8	0	1	12	4	16	23	3	2	4	0	21	8
huismuis	2	3	0	0	0	0	10	8	3	0	2	0	0	0
bruine rat	5	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0
konijn	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
dwergpspitsmuis	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
som zoogdieren	107	35	1	1	24	19	81	68	12	3	11	1	50	21
% vogels	36	43			33	54	41	48	50		50		21	51

De Ransuil gebruikte in Loosduinen een interessante jachtmethode voor het vangen van Huismussen: Het was daar bekend dat uilen vaak met een klap Huismussen uit hun slaappleats in met klimop begroeide muren joegen. Dit “eten uit de muur” is ook bekend van de Bosuil (Jonkers, 1996; Cramp, 1985). Opvallend was ook dat er zich geen vleermuizen onder de prooien bevonden. Vlak aan de noordrand van het Uilenbos bevond zich een vrij grote kaalslag, die toen met abelen van ca. 1 m was ingeplant. Op een mooie windstille zomeravond vlogen er daar wel tientallen vleermuizen rond. De meeste vleermuizen waren Laatvliegers. Dwergvleermuizen waren ook algemeen. Minder algemeen waren de Grootoorvleermuis en een enkele Vroegvlieger (Rosse Vleermuis).

De Ransuil als broedvogel is één van de snelst afnemende soorten in ons land (<https://stats.sovon.nl>, 2023). Daarom is

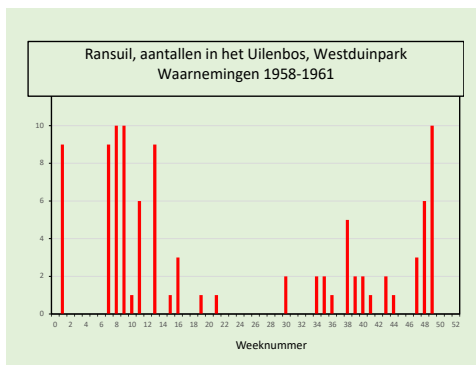
het goed de bestaande waarnemingen te documenteren. De landelijke stand is vooral sinds ongeveer 1985 sterk afgenomen. De soort verdween uit de grote bossen op de zandgronden, waar hij voorheen een normale broedvogel was. In plaats daarvan gaat nu de voorkeur van overwinterende Ransuilen uit naar buitenwijken van dorpen en steden (Figuur 1). In natuurgebieden speelt predatie op jonge en ook volwassen Ransuilen door



Figuur 1. Ransuil in een buitenwijk bij Heemskerk in 2018.

Haviken een belangrijke rol (<https://stats.sovon.nl>, 2023). Waarschijnlijk is predatie door Haviken ook een oorzaak geweest van het verdwijnen van de Ransuil uit het Westduinpark. Ook kan de aanwezigheid van Bosuilen en de voedselsituatie (verdwijnen van de Huismus) nog een rol hebben gespeeld.

In het Uilenbos kwamen de overwinterende Ransuilen in november en vertrokken weer in het voorjaar (Figuur 2). In de zomer bleef dan een enkel broedpaar achter. Meestal werd dan in oude eekhoornnesten gebroed (kraaien waren zeldzaam in die tijd) of ook wel in een oud houtduivennest. Het broeden liep niet altijd goed af. Zo broedde op 5 mei 1961 een Ransuil in een oud eekhoornnest met slechts 2 eieren. Twee dagen later was het nest nog bewoond maar op 11 mei was het nest verlaten en waren de eieren verdwenen. Mogelijk was de Eekhoorn de dader. Van de Eekhoorn huisden er toen nog verschillende in het Uilenbos. Deze zijn inmiddels verdwenen. Ook in 1966 werd er in het Uilenbos gebroed. Op 20 mei werd daar een Ransuil met 3 eieren in een oud houtduivennest gevonden. Ook op 21 mei was de Ransuil



Figuur 2. Aantallen Ransuilen in het Uilenbos per week gedurende 1958-1961

nog aanwezig maar de volgende dag bleek het nest verlaten te zijn, één ei was kapot. Op 24 mei was ook het tweede ei kapot.

Later in 1984-86 en ook in 1988 werd voor het Westduinpark nog steeds een enkel broedgeval gemeld en voor 1987 zelfs twee. (Bouwman et al. 2013; Van der Vliet et al. 2013, 2019). Volgens waarnemingen.nl was dit o.a. in de omgeving van het Fuutpad. Pas veel later, in 2008, was er weer een melding van een broedgeval (2 roepende jongen) maar nu vlakbij de tramlus bij de Nieboerweg waar ook een groepje dennen staat. Mogelijk heeft deze verhuizing, behalve met vooral het mijden van de Havik, ook te maken met de sterke achteruitgang van de Huismus, de belangrijkste prooi-soort, in Den Haag-West. In Duindorp is de Huismus namelijk nog steeds redelijk algemeen. Ook in 2011-2013 is er bij de tramlus weer gebroed. Dan in 2013 valt echter het doek voor de Ransuil als broedvogel in het Westduinpark. Op 6 mei was het broedende vrouwtje van het nest verdwenen. Wat wel resteerde was een pluk Ransuilveren op en rond het nest. Waarschijnlijk is het vrouwtje op het nest gepredeerd door een Havik (Bouwman et al. 2013; Van der Vliet et al. 2013). Sindsdien zijn er voor het Westduinpark geen broedgevallen meer gemeld maar nog wel enkele losse waarnemingen vooral in het winterhalfjaar.

Voor zover bekend kwam in 2013 voor het eerst in het Westduinpark een paar Haviken tot broeden (Van der Vliet et al. 2013). In de jaren daarna was de Havik een vaste broedvogel geworden terwijl de Ransuil juist na dat jaar als broedvogel verdween.

Niet alleen de Ransuil had waarschijnlijk

te lijden door de komst van de Havik. De verdringing van kleine predatoren door grote is langzamerhand in Nederland een bekend fenomeen. De Boomvalk, een vogel van heides en duinen, is na de komst van de Havik in de stad gaan broeden: in West Den Haag eerst in de 2e Sweelinckstraat, later bij de Valkenboskade, hoek Sleedoornstraat, en vervolgens bij het Rodekruisziekenhuis. Daarna verdween de Boomvalk in die buurt als broedvogel.



Figuur 3. Havik

Ook de Sperwer (Figuur 4) lijkt wel te lijden onder de Havik, hoewel deze als broedvogel nog wel standhoudt. In Solleveld liet een paar in de vlucht baltsende Sperwers zich als een steen vallen bij de nadering van een Havik. Enige dagen later lag daar in de buurt een geslagen Sperwer (Figuur 5).

Toch hebben minstens de laatste vier jaar, en mogelijk ook eerder, Sperwers met succes in het Westduinpark meestal drie jongen grootgebracht. Wel is het opvallend dat de Sperwer zich tegenwoordig buitengewoon stil en onopvallend gedraagt in tegenstelling tot de net uitgevlogen jongen die zeer luidruchtig maar kortstondig hun aanwezigheid kenbaar maken. Ook de Torenvalk brengt nog met succes in het Westduinpark jongen groot.



Figuur 4. Sperwer wijffe



Figuur 5. Sperwerwijffe als prooi, Solleveld, gescande dia.

Mogelijk is de Ransuil toch algemener dan wij denken. Bij SOVON zitten momenteel enkele tientallen ransuilslaapplaatsen in het bestand maar aangenomen wordt dat dat maar een fractie is van het werkelijke aantal (Klaassen, 2011). Zoals gemeld zijn veel Ransuilen uitgeweken naar tuinen in buitenwijken van dorpen en steden waar de Havik zich (nog) niet vertoont. Zo was er een roest van meer dan tien Ransuilen in een boom zonder veel dekking langs het trottoir van een buitenwijk van Heemskerk (Figuur 1). Er zijn ook meldingen van

zondagmorgen 22 september

roesten en zelfs van broeden in tuinen. In een geval betrof het een slaappleats van een tiental Ransuilen in een buitenwijk van Hooge Zwaluwe in een conifeer op nog geen 3 meter van een woonhuis. Het is interessant dat zelfs noordelijke overwinteraars hebben besloten dat stedelijke omgeving een stuk veiliger is dan natuurgebieden!

En het Westduinse Uilenbos, wie kent het nog? Bijna niemand meer!

Dankwoord

Mijn dank gaat uit naar Vincent van der Spek voor commentaar op een eerdere versie van dit artikel.

Bronnen

- Jaap Bouwman, Vincent van der Spek en Rinse van der Vliet (2013). Fauna-inventarisaties van het Westduinpark en de Bosjes van Poot in 2012 en 2013. Unie van Bosgroepen, Ede.
- S. Cramp (chief editor, 1986). Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa. The Birds of the Western Palearctic. 4:576.
- Jacco Duindam, Gerben J. van Geest, Gerjon Gelling, C. Martin Lok (2021). Een halve eeuw broedvogelmonitoring in Solleveld en Ockenrode: het komen en gaan van vogelsoorten. Holland's Duinen 79: 6-20.
- A.M. Husson (1962). Het determineren van schedelresten van zoogdieren in braakballen van uilen. Zoölogische bijdragen 5. Brill, Leiden.
- D.A. Jonkers (1996). Bosuilen ook bewoners van villawijken en moerasbossen. Vrienden van Het Gooi 4:131-135.
- Olaf Klaassen (2011). Winterslaappleatsen van Ransuilen, SOVON-Nieuws 24:7.
- H. Rijven & N. van Swelm (1966). Ockenrode Onderzoek Vogelpopulaties. Verslag 1965.
- Rinse van der Vliet & Vincent van der Spek (2013). Broedvogels in het Westduinpark en de Bosjes van Poot in 2013. Unie van Bosgroepen, Ede.
- Rinse van der Vliet, Vincent van der Spek en Erik Verlind (2019). Broedvogels in het Westduinpark, Wapendal en de Bosjes van Poot in 2019. Unie van Bosgroepen. Ede.
- VogeltrekAtlas. <https://vogeltrekatlas.nl/soortzoek2.html?0-Ransuil-Doortrekker>.

Heb je er wel eens over gedacht om actief te worden binnen de Haagse Vogelbescherming? Kom dan naar onze koffiebijeenkomst in De Bakery, Willem Royaardsplein 24, 2597 GS Den Haag. Je bent welkom vanaf 10.30 uur.

Het Willem Royaardsplein ligt vlak bij Clingendael. Een tip: maak er een zondagochtend wandeling van die je afrondt met een kop koffie in De Bakery. Ook kun je een kijkje nemen bij het nieuwe 12^e vogelrustgebied dat vlakbij – op 5 minuten wandelen – wordt ingericht.

In informele sfeer kun je kennismaken met een aantal bestuursleden en met nu al in de commissies actieve leden van de HVB. We zorgen ervoor dat er informatie is over de verschillende werkzaamheden en de 'vacatures'. We zullen ons best doen je een indruk te geven van het aantal uurtjes dat met de werkzaamheden is gemoeid. Voorop staat altijd dat we binnen de HVB het nuttige met het aangename willen verenigen. Daarbij hoort dat er geen overdreven beslag op jullie tijd wordt gelegd. Vrijwilligerswerk moet leuk blijven, geen last. Maar het is ook de ervaring van velen dat het actief zijn binnen een belangrijke natuurorganisatie, veel voldoening geeft en inspirerende contacten oplevert. En laten we wel zijn, de natuur kan niet voor zichzelf opkomen. Natuur- en in ons geval vogelbescherming, is mensenwerk.

Zoals elders in deze Wulp al wordt aangegeven: de HVB heeft ambities. Maar het realiseren daarvan is alleen mogelijk als we met voldoende vrijwilligers de schouders onder de werkzaamheden zetten. Er is voor elk wat wils.

Als je langs wilt komen stuur dan een mailtje naar onze secretaris Jeroen Melcherts via jmelcherts@zonnet.nl. Wij zetten de koffie klaar.

Foeke Zeilstra,
Voorzitter.

Herinneringen aan De Beer

Een legendarisch natuurmonument

MARTIN LOK

Verschillende vogelrijke gebieden die ik tijdens mijn schooljaren regelmatig bezocht zijn al lang verdwenen: het Milvamoerasje, nu onder het asfalt van de Machiel Vrijenhoeklaan, de weilanden van de Segbroekpolder, nu bedekt met de puinduinen van Kijkduin, en ook de weilanden van de Madepolder nabij Ockenburgh. Het grootste verlies was toch wel de vernietiging van De Beer, het legendarische natuurgebied aan de overkant van de Nieuwe Waterweg. De Beer was te bereiken met een klein pontje vanaf de Berghaven in Hoek van Holland dat de passagiers op de steiger aan de overkant van de Nieuwe Waterweg afzette.

Over de teloorgang van De Beer, nu bedolven onder Europort, is al veel geschreven: o.a. door Buijsman (2007), Ouweneel (1978) en Redactie Het Vogeljaar (1964). De Beer was een prachtig gebied met duinen, een groen strand, een zoetwatermoeras, slikken en platen. Beusekom et al. (1930) beschrijven in het boek 'Het Vogeleiland' de vooroorlogse situatie. De grote strandvlaktes waren een ideale vestigingsplaats voor een aantal kustbroedvogels. In 1949 broedden er 10.000-11.000 paar Grote Sterns, 10.000-12.000 Visdieven, 150-200 Dwergsterns, 3.000 Kokmeeuwen, 150-200 Zilvermeeuwen, 250 Kluten, 30 Kemphanen en 200 Bontbek- en Strandplevieren (Korfmaker in: Buijsman, 2007). Enkele decennialang broedden er zelfs bijna jaarlijks een of meer paar Lachsterns. Na de teloorgang van De Beer heeft deze, ook internationaal gezien, zeer schaarse soort niet meer in ons land gebroed.

Opzichter Wabe Korfmaker en medewerkers leidden excursies naar de verschillende kolonies. Op de foto is mijn vrouw Marijke van der Starre te zien, die in haar jeugd jaren door haar vader meegenomen

werd naar De Beer. Ze kreeg daar een plastic jas om zich tegen de meeuwen te beschermen.



Bezoek van Marijke aan de kokmeeuwenkolonie op De Beer ca. 1957-1958.

De Beer was in Nederland de plek bij uitstek om morinelplevieren te kunnen zien. Dit was een soort die hoog op mijn wenslijst stond. In september waren meestal wel enkele morinellen op het uitgestrekte met zeekraal bedekte Groene Strand te vinden waar zij vooral foerageerden op groene rupsen. Nu arriveerden de morinellen meestal pas nadat de zomervakantie al beëindigd was. Een excursie naar De Beer in het weekend was geen optie omdat we in die tijd op zaterdag nog tot 13.00 uur op school zaten en op zondag niet mochten reizen. Mijn moeder had daarvoor wel een

oplossing: spijbelen! Zij zou wel een briefje voor school tekenen. Overnachten werd gedaan in de hooisluur van een boerderij op Rozenburg. Het wemelde daar van de ratten die niet alleen ons uit de slaap hielden maar ook nog ons brood dat tussen ons in lag, opaten. Het ophangen van onze maaltijden aan een lang touw aan het dak van de schuur hielp niet. De ratten klommen gewoon langs het touw omlaag.

Op 7 november 1957 werd het plan-Euro-poort wereldkundig gemaakt. Het natuurmonument De Beer moest plaats maken voor havens, olie-opslag tanks en chemische industrie. De basis voor het grootste olie-industrie complex ter wereld zou worden gelegd. Voor het natuurmonument betekende dit het definitieve einde. De officiële startdatum was 11 juni 1958 en spoedig daarna werd al begonnen met de werkzaamheden. Eerst werd het noordoostelijke gedeelte van De Beer opgespoten. Daarna volgde de aanleg van de 4de Petroleumhaven, die in 1960 gereedkwam. De Beer kwam uiteindelijk onder een zes meter dik zandpakket te liggen. Ook moesten twee dorpen, Nieuwesluis en Blankenburg, voor deze havens wijken.

Wanneer we Morinellen wilden zien voordat De Beer definitief verdwenen was moesten we dus wel haast maken! Op mijn laatste zomervakantiedag in 1958, op maandag 1 september, bezocht ik samen met Fred van Olphen, voor het eerst als twaalfjarige, De Beer. De Morinellen waren toen nog niet gearriveerd. Echter een boven het hoofd cirkelende groep van 75 Wespendienven maakte veel goed. Ik zou nooit meer zo'n grote groep Wespendienven in Nederland zien. Op 7 september 1958 kwam er uiteindelijk een melding binnen van 15

morinellen. Tijd om een spijbeldag op te nemen! Op dinsdag 16 september zagen we dan ook onze eerste twee morinellen die op een afstand van een paar meter of minder bekeken konden worden!

Een greep uit onze verdere waarnemingen:

16-06-1959	1 nachtzwaluw, 30 tortelduif
16-07-1959	1 grauwe kiekendief, 350 kluut
31-09-1959	1000den bonte strandlopers
02-11-1959	Wim ter Keurs wees ons op een kleine alk bij de Zuiderpier
04-01-1960	4 sneeuwgorse en 25 geelgorse
30-12-1960	1500 pijlstaart, 100 nonnetje
09-01-1961	6500 smient, 500 pijlstaart, 25 nonnetje
31-10-1961	1 casarca

Voor de kust van De Beer lag ook nog de Robbenplaat met zeehonden. Ik wilde graag deze zeehonden fotograferen. In mijn jeugdige overmoed dacht ik wel met een enkele arm naar de Robbenplaat te kunnen zwemmen met de camera boven water in de andere arm. De Robbenplaat was echter verder dan ik dacht en mijn arm met de camera werd zwaarder en zwaarder tot die onder water verdween. Einde camera en dus geen foto's van De Beer van mij bij dit verhaal! De twee jaar daarna volgden nog een aantal bezoeken aan een steeds kleiner wordend stuk van De Beer. De excursies naar de kuststrook konden nog even doorgaan toen de duinen al goeddeels waren verdwenen.

Wel was het zo dat de opgespoten gebieden van de nieuwe havens kort na het opspuiten zeer tijdelijk enorme aantallen

steltlopers konden huisvesten. Ik noteerde daar de volgende aantallen:

29 augustus 1960

300 Kleine Strandloper, 300 Bonte Strandloper, 200 Krombekstrandloper, 600 Bontbekplevier, 1 Grauwe Franjepoot, 100 Kluut, 450 Wintertaling, 1 Nijlgans. Mogelijk was dit de eerste geregistreerde waarneming van een nijlgans voor Nederland. De nijlgans is later als parkvogel in Nederland geïmporteerd en komt sinds 1967 in het wild voor, toen Nijlganzen ontsnappen vanuit een park in Den Haag (Lensink, 1996, 1999). De soort heeft voor het eerst in 1967 bij Scheveningen gebroed (Tirion, 1969). Op het Groene Strand nog 6 Morinelplevieren.

11 september 1960

200 Krombekstrandloper, 800 Kleine Strandloper 750 Bontbekplevier, 100 Kempfaan, 2 Grauwe Franjepoot. Ook was de Nijlgans nog steeds aanwezig.

20 september 1960

20 Krombekstrandloper, 100 kleine Strandloper, 200 Bonte Strandloper, 200 Bontbekplevier. Lang zouden die hoge aantallen niet duren. In september 1961

en 1962 werden geen noemenswaardige aantallen Steltlopers meer op de opgespoten terreinen geteld.

Het natuurmonument De Beer sloot definitief op 1 januari 1964 maar veel eerder was het gebied al vernietigd. We verlegden toen onze aandacht op vrije dagen naar andere gebieden, maar een echte vervanging voor een zo uniek natuurmonument als De Beer was er niet.

Bronnen

- G. van Beusekom, F.P.J. Kooymans, M.G. Rutten, N. Tinbergen (1930). Het Vogeleiland. A.G. Schoonderbeek, Laren.
- E. Buijsman (2007). Een eersteklas landschap: de teeloorgang van natuurmonument De Beer. Uitgeverij Matrijns met Natuurhistorisch Museum Rotterdam.
- E. Buijsman (2019). De Beer van dichtbij – verhalen uit de eerste hand. Mededelingenreeks Natuurmonument De Beer 20. Tinsentiep Houten.
- E. Buijsman (2022). Mensen van De Beer. Mededelingenreeks Natuurmonument De Beer 24. Tinsentiep Houten.
- R. Lensink (1996). De opkomst van exoten in de Nederlandse avifauna; verleden, heden en toekomst. *Limosa* 69 (3): 103 - 130.
- R. Lensink (1999). Aspects of the biology of Egyptian Goose *Alopochen aegyptiacus* colonizing The Netherlands. *Bird Study*, 46, 195-204.
- G.L. Ouweneel (1978). Herinneringen aan De Beer. *De Lepelaar* 57: 22-26.
- Redactie Het Vogeljaar (1964). Het trieste einde van De Beer. *Het Vogeljaar* 12: 213-216.
- C.J. Tirion (1969). De geschiedenis van een vreemd eendje. *Het Vogeljaar* 17: 99-101.

Tweede broedgeval Ijsvogel in Stadskwekerij

De ijsvogelbroedwand in de Stadskwekerij valt in de smaak bij de Ijsvogels. In de afgelopen maanden zijn ze er tot tweemaal toe tot broeden gekomen. Boudewijn Schreiner heeft urenlang vanuit een goed gecamoufleerd tentje in de tegenoverliggende tuin geprobeerd het uitvliegen van de jongen vast te leggen. Tot op dit moment, eind juli, had hij nog geen succes. Wel legde hij in fraaie foto's vast hoe het mannetje af en aan vloog met vis voor de jonkies. Hierbij een foto impressie vanuit de Stadskwekerij. Later dit jaar zullen Martin van de Reep en Boudewijn de nestholtes inspecteren. De wand in Oosterbeek laten de vogels vooralsnog links liggen.



Dag(deel)excursies

Het informatietelefoonnummer voor algemene vragen aan de Commissie Excursies en Lezingen (CEL) is voor de komende periode 06-26300620.

Zaterdag 7 september 2024

Solleveld

*Ochtendexcursie met eigen vervoer ** (zie kader)*

Natuurgebied Solleveld, in beheer bij waterleidingbedrijf Dunea en gelegen tussen Den Haag en Monster, is een prachtig wandelgebied met bijzondere planten en dieren.

Naast Aalscholverskolonie hopen we verschillende leuke vogelsoorten te zien. Een dagkaart is nodig om het gebied te betreden. Deze dagkaart is online te bestellen via de website: tickets.dunea.nl

Leiding: Henk Wardenaar (06 4467 0470)

Tijdstip vertrek: 09:00 uur (let op: afwijkende tijd)

Verzamel en vertrekpunt: parkeerplaats Buitenplaats Ockenburg. Je kunt (gratis) parkeren iets voorbij Monsterseweg 2 in Den Haag, op de parkeerplaats aan de linkerkant van de oprijlaan.

Opgave: Deelname vooraf opgeven via hvbexcursies@live.nl

Kosten: Dagkaart € 2,00 per deelnemer. Tevoren dient u deze zelf online te bestellen via <https://tickets.dunea.nl/nl/solleveld/tickets>

Zaterdag 21 september 2024

Texel

*Dagexcursie met eigen vervoer *** (zie kader)*

We gaan op Texel eerst naar de Mokbaai voor Steltlopers, dan naar Polder Waal en Burg voor hopelijk diverse Ruiters. Na een koffiestop bij Prins Hendrik volgen we de oostelijke kant van het eiland richting de veerboot. Onderweg komen we nog langs diverse vogelgebieden. Afhankelijk van het weer en de belangstelling in de groep eten we ergens op de terugweg. Het wordt een lange dag.

Leiding: Rob Noort (06 1077 5319)

Tijdstip vertrek 7:30 uur stipt (let op: afwijkende tijd)

Vertrekpunt: parkeerplaats Station Mariahoeve, zijde Voorburg (Appelgaarde)

Opgave: Deelname vooraf opgeven via hvbexcursies@live.nl

Kosten: ongeveer 50 Euro (incl. veerpont excl. eten/drinken) per persoon (alleen contant)

Zaterdag 5 oktober 2024

Zuidelijk Havenhoofd Scheveningen e.o.

*Ochtendexcursie *** (zie kader)*

Wij starten de wandeling bij de opgang van het zuidelijk havenhoofd. Eerst lopen wij het zuidelijk havenhoofd op en lopen tot aan het eind. Hier hopen wij de eerste vogels, zoals Scholeksters, Steenlopers en Paarse Strandlopers tegen te komen. Dan lopen wij weer terug en gaan het strand op. Eenmaal op het strand maken wij een wandeling langs deloedlijn. Er is kans op veel verschillende Meeuwen en Strandlopers.

Leiding: Marcel van Rooijen (06 2951 6778)

Tijdstip vertrek: 08:30 uur

Vertrekpunt: Opgang zuidelijk havenhoofd.

Opgave: deelname vooraf opgeven via hvbexcursies@live.nl

Kosten: geen

Zaterdag 19 oktober 2024

Bentwoud (Benthuizen)

*Lange ochtendexcursie met eigen vervoer ** (zie kader)*

Een wandeling van ruim 4 km gedeeltelijk over verharde paden en gedeeltelijk door wat natter (laarzen!) en lastiger begaanbaar terrein. Bentwoud is bijna 10 jaar geleden door Staatsbosbeheer aangelegde nieuwe natuur op voormalig akkerland. De bomen en struiken zijn inmiddels behoorlijk gegroeid en natuurlijk beheerde velden staan vol met allerlei kruiden. Zo'n gevarieerd

Wilt u het mobiele telefoonnummer van de gids s.v.p. alleen gebruiken voor dringende zaken op de excursiedag zelf?

landschap met bosranden en natte gebieden is aantrekkelijk voor veel vogelsoorten. En dat geldt ook in de trektijd; een waar wegrestaurant voor de trekvogels, met onder andere bessenstruiken voor de lijsterachtigen, ‘onkruiden’ voor de zaadeters, en muizen en ander klein wild voor de roofvogels. Dit kan naast de standaard soorten voor leuke verrassingen zorgen.

Leiding: Michèl Gieskens (06 2322 7541)

Tijdstip vertrek: 8:30 uur

Vertrekpunt: Parkeerplaats station Mariahoeve, zijde Voorburg (Appelgaarde)

Opgave: deelname vooraf opgeven via hvbexcursies@live.nl

Kosten: vervoer (bij carpoolen per persoon € 0,10 per km, alleen contant)

Zondag 27 oktober 2024

Ringstation Meijndel

*Ochtendexcursie met eigen vervoer * (zie kader)*
Met maximaal 15 deelnemers bezoeken we deze ochtend het Vogelringstation Meijndel. Het is een unieke gelegenheid om van nabij de werkzaamheden van de ringers te kunnen meemaken. Let op: bij regen of slecht weer wordt er niet geringd en gaat de excursie niet door.

Leiding: Rinse van der Vliet en André Kommer (06 4115 3365)

Tijdstip vertrek: 09:00 uur (let op: afwijkende tijd)

Vertrekpunt: parkeerplaats station Mariahoeve, zijde Voorburg (Appelgaarde)

Opgave: deelname vooraf opgeven via hvbexcursies@live.nl

Kosten: € 2,00 contant per deelnemer ter bekostiging van de materialen van het ringwerk plus vervoer (bij carpoolen per persoon € 0,10 per km, alleen contant)

Let op: het maximum aantal deelnemers bedraagt 12

Zaterdag 2 november 2024

Eiland van Brienoord, Stormpolder-vloedbos en De Zaag bij Krimpen aan de Lek

*Dagexcursie met eigen vervoer *** (zie kader)*

De afstanden per gebied bedragen ca 3, 1.5 en 5 km. De gebieden zijn getijdengebieden dus goede schoenen/laarzen worden sterk aangeraden. Uiteraard zal er ergens een koffiestop zijn.

Leiding: Ton Haase (06 1272 1879)

Tijdstip vertrek: 8:30 uur

Verzamelpunt: parkeerplaats station Mariahoeve, zijde Voorburg (Appelgaarde)

Opgave: deelname vooraf opgeven via hvbexcursies@live.nl

Kosten: vervoer (bij carpoolen per persoon € 0,10 per km, alleen contant)

Let op: het maximum aantal deelnemers bedraagt 16

Zaterdag 9 november 2024

Zandmotor (bij Kijkduin)

*Ochtendexcursie met eigen vervoer ** (zie kader)*

De Zandmotor is een dynamische strandvlakte tussen Kijkduin en Ter Heijde. Begin november hebben wij kans op Strandlopers, Plevieren en diverse soorten Meeuwen en andere wintergasten. Ook worden er regelmatig bijzonderheden gespot, dus wie weet hebben we geluk.

Leiding: Wouter de Quant (contactpersoon Muriel Kommer (06 5153 9821)

Tijdstip vertrek: 08:50 uur (let op: afwijkende tijd)

Vertrekpunt: Keerlus op de Machiel Vrijenhoeklaan en Wijndaelerduin

Opgave: deelname vooraf opgeven via hvbexcursies@live.nl

Kosten: geen



Verzamelpunt: De parkeerplaats bij NS-station Mariahoeve zijde Appelgaarde (Voorburg), tenzij anders genoemd.

Opgave: Voor alle excursies dient u zich vooraf op te geven bij de contactpersoon van de CEL (tenzij anders genoemd). Deelname is naar volgorde van opgave.

Mocht u na opgave onverhoopt verhinderd zijn, dan vernemen wij dit graag uiterlijk 48 uur voor de excursie zodat de vrijgekomen ruimte kan worden ingevuld.

Vervoer: Voor dagexcursies met eigen vervoer aangeven of u zelf met uw auto kunt rijden en hoeveel deelnemers u kunt meenemen; of dat u met een deelnemer wilt meerijden. Kosten voor meerijden is €0,10 per kilometer, af te rekenen met de chauffeur. Om het milieu te sparen, rijden wij met zo weinig mogelijk auto's.

Rekeningnummer: Voor excursies waaraan kosten zijn verbonden die moeten worden overgemaakt, dient u het aangegeven bedrag te storten op IBAN NL75 INGB 0002 7184 86 t.n.v. Haagse Vogelbescherming, afdeling excursies. Annuleringen schriftelijk of telefonisch meedelen.

Regels en reglement: Met het verschijnen van de nieuwe agenda, vervalt automatisch de vorige. Deelname geschiedt op basis van het Reglement Deelname Excursies/Reizen (augustus 2011). Dit reglement kunt u opvragen.

Jongeren: Op alle excursies zijn ook jongeren welkom!

Zwaarte excursies:

- * lichte wandeling, geen conditie vereist
- ** flinke wandeling, enige conditie vereist
- *** lange wandeling of meerdere wandelingen, conditie vereist
- ****zware wandeling(en) in moeilijk/ruig terrein

Terugkomsttijden

ochtend: tussen 12.30 en 13.00 uur *lange ochtend:* tussen 14.00 en 14.30 uur *dag:* tussen 17.30 en 18.00 uur

Eten en drinken: Neem iets te eten en drinken mee voor onderweg, daar er niet altijd een uitspanning kan worden bezocht. N.B. verzoek in de auto's niet te eten en/of drinken.

Kleding: Aangeraden wordt waterdicht schoeisel en regenkleding mee te nemen. In de winter warme kleding en handschoenen. In de zomer ademende kleding in lagen met voldoende bedekking tegen felle zon en evt. insecten. Bij voorkeur niet te felle kleuren.

CEL lezingenprogramma

'The making of Vogelskijken Magazine en meer...' Idde Lammers

Maandagavond 23 september
- 20.00 uur

Inloop vanaf 19:30 - ANWB-gebouw
(personeelsingang).

Idde Lammers is hoofdredacteur van het tijdschrift *Vogelskijken* en al vele jaren prominent lid van de Haagse Vogelbescherming. Idde kijkt al zijn levenlang naar vogels en heeft voor tal van natuurbladen artikelen en rubrieken geschreven en de eindredactie gedaan. Hij gaat voor ons een lezing geven over 'the making of *Vogelskijken Magazine*'. Wat komt er allemaal bij kijken om vanaf een eerste idee te komen tot een 100 pagina dik tijdschrift dat bij abonnees op de deurmat ploft. En hoe timmer je twee maanden later nummer twee in elkaar? *Vogelskijken Magazine* richt zich op mensen voor wie de verschillen tussen een Koolmees en Pimpelmees al bekend zijn. Dit nieuwe tijdschrift is een kwalitatief hoogwaardig gedrukt voortvloeisel van de populaire website www.vogelskijken.nl Daarop kun je bijna dagelijks verhalen, artikelen en columns lezen over Nederlandse vogelsoorten. Daarnaast is er ruime aandacht voor prachtige fotografie. Idde kennend zal hij tijdens zijn lezing veel uitstapjes maken naar bijzondere vogelavonturen.

De ANWB personeelsingang is gemarkeerd met een verlichte banier van de Haagse Vogelbescherming.

‘Vogeltrek’

Eduard Opperman

Maandagavond 21 oktober - 20.00 uur

Inloop vanaf 19:30 - ANWB-gebouw (personeelsingang)

Op deze avond zal Eduard het hebben over de vogeltrek. De avond krijgt een andere invulling dan alleen praatjes en plaatjes. Eduard die op alle continenten vogelreizen maakte, is een geboren verhalenverteller en neemt ons mee op een vogelwereldreis. Maar ook staat hij stil bij de belangrijke vogeltrektelpost ‘de Vulkaan’ die in de duinen van ons eigen Den Haag ligt. We leren over waarom en hoe vogels trekken, aangevuld met praktijkvoorbeelden en... we krijgen schokkend nieuws over de Bladkoning. Ook vertelt Eduard waar we betrouwbare informatie kunnen vinden én hoe je kunt genieten van het machtige fenomeen vogeltrek. Kortom, zoals we dat van Eduard gewend zijn, wordt het een opgewekte, bonte avond die alle kanten op kan gaan. Eén ding is zeker: het wordt zeker leerzaam!

‘Vogelrustgebieden Gravin van Bylandt en Henk van Dongen’

Boudewijn Schreiner

Maandagavond 18 november - 20.00 uur

Inloop vanaf 19:30 - ANWB-gebouw (personeelsingang).

Boudewijn Schreiner is al jaren een zeer actief lid van de Haagse Vogelbescherming. Hij beheert samen met Ingrid Megens de vogelrustgebieden Gravin van Bylandt en Henk van Dongen. Daarnaast is hij voorzitter van de commissie Veldwerk. Boudewijn begeleidt en coördineert de vogelwachters en beheerders van de overige negen vogelrustgebieden van de Haagse Vogelbescherming. Deze elf vogelrustgebieden liggen in de groengebieden van Den Haag en omstreken. Boudewijn zal ook ingaan op de inrichting van een 12^e vogelrustgebied, vlakbij de plek waar u deze lezing volgt. Waar elders in de stedelijke omgeving menselijke activiteit voortdurend verstoring oplevert, bieden deze gebieden veilige, optimale leefomstandigheden voor vogels. Ze kunnen met recht vogelkraamkamers van de regio worden genoemd. Deze rustgebieden zijn niet toegankelijk voor het publiek. Hekken en watergangen zorgen ervoor dat honden en katten buiten blijven. De vogelrustgebieden zijn speciaal ingericht en beplant om zoveel mogelijk vogelsoorten broedgelegenheid en voedsel te bieden. In het broedseizoen worden de broedvogels nauwgezet geteld door de beheerders. Zij zijn de enigen die met dat doel de rustgebieden in mogen. Vogelrustgebied Gravin van Bylandt ligt verborgen op Landgoed Clingendael. Het gebied is 0,8 ha groot en wordt sinds 1973 beheerd door de HVB. Vogelrustgebied Henk van Dongen vindt u op het aan Clingendael grenzende Landgoed Oosterbeek. Dit gebied is 0,7 ha groot en wordt sinds 1971 beheerd door de HVB. Vanavond vertelt Boudewijn over deze twee vogelrustgebieden en toont daarbij prachtige vogelfoto's die hij maakte in deze twee gebieden.

Wij vragen een entree van € 2,50 per persoon als bijdrage in de gemaakte kosten. Zowel leden als niet-leden zijn welkom. Vooraf reserveren is niet nodig.

Vogels van de Nederlandse Rode Lijst

TOM LOORIJ

Deel 52: de Wilde Zwaan



Verspreidingsgebied

De Wilde Zwaan bezoekt ons land in de wintermaanden van november t/m februari, de Kleine Zwaan komt wat vroeger en verlaat ons land tegenwoordig steeds eerder. Terwijl de Wilde Zwaan in noord oost Nederland overwintert zoekt de Kleine Zwaan het juist meer in het zuidwestelijke deel in o.a. De Biesbosch. In de Veluwe Randmeren kunnen we gemengde groepen aantreffen. Duidelijk is dan het verschil in grootte te zien en op korte afstand de verdeling van het geel op de snavel. Dat loopt bij de Wilde Zwaan veel verder in de punt door dan bij de Kleine Zwaan.

Het aantal overwinterende Kleine Zwanen is sinds 1995 sterk afgenomen, maar dat van de Wilde Zwaan duidelijk toegenomen. De Kleine Zwaan broedt noordelijker dan de Wilde Zwaan en eigenlijk nauwelijks in Europa maar meer op de toendra's van Noord-Siberië in Azië. Hij heeft sterk te lijden onder een verminderd broedsucces: de groepen die hier in de winter worden gezien tellen steeds minder jongen. Daarnaast overwintert de Kleine Zwaan door de temperatuurstijging steeds noordelijker, onder andere in Sleeswijk-Holstein.

De Wilde Zwaan broedt vooral in het noorden van Scandinavië, op IJsland en in het noorden van Rusland. En het is op IJsland waar ik mijn eerste en tot nu toe enige Wilde Zwanen heb gezien heb en zelfs heb kunnen fotograferen, zie de foto links.

Arkady Alexandrovich Rylov (1870-1939) was een beroemde Russische landschapsschilder. Een van zijn beroemdste werken is 'In het blauwe uitspannel' met waarschijnlijk enkele vliegende Wilde Zwanen, afgebeeld op een postzegel van de voormalige Sovjet-Unie uit 1972. Gezien de bergen waarop ijs of sneeuw ligt, betreft het vast het hoge noorden van het land en zullen het dus waarschijnlijk Wilde Zwanen zijn. De zwarte snavel doet echter denken aan de Trompetzwaan die alleen in Noord-Amerika voorkomt en niet in Rusland, maar Rylov heeft gezegd dat dit het eerste landschapsschilderij van de Sovjet-Unie is...

Zeer opvallend is dat deze zwaan de laatste decennia zijn broedgebied naar het zuiden heeft uitgebreid. Dat valt samen met een duidelijke toename van het broedbestand in die noordelijke landen. De Wilde Zwaan werd daar voorheen sterk bejaagd vanwege vermeende schade, maar is nu zwaar beschermd.



Een nieuwe broedvogel van Nederland

Het hing al een tijdje in de lucht: door de uitbreiding van het broedgebied naar het zuiden was het een kwestie van tijd voordat het eerste broedgeval in Nederland kon worden vastgesteld. In 2005 was het zo ver. En niet in een groot en beschermd moerasgebied zoals bijvoorbeeld de Oostvaardersplassen, de Weerribben of de Biesbosch, maar totaal verrassend in de Wapserveense Petgaten, een 52 ha klein moerasgebied in Zuidwest-Drenthe. Er werden zes eieren gelegd en vier jongen geboren die echter allemaal kort leefden. In 2006 lukt het dit paar beter en werden er twee jongen vliegvlug. In 2010 werd dit paar vervangen door een nieuw paar dat tot 2018 hier nestelde. In 2012 vestigde zich een tweede paar aan de bovenloop van de Vledder Aa in het Drents-Friese Wold. In totaal werden tussen 2005 en 2018 negen jongen vliegvlug uit beide nesten. Enkele hiervan gingen deel uitmaken van nieuwe paren, maar sommige werden dood gevonden of verdwenen volledig uit zicht. Dankzij deze broedgevallen werd de soort voor het eerst op de Rode Lijst van 2016 geplaatst in de categorie 'gevoelig'. De populatie was destijds maar klein (een of twee paar) en dit gaf geen garantie voor definitieve vestiging en groei van de populatie. De Wilde Zwanen uit Wapserveen en het Drent-Friese Wold gebruiken Diependal in Midden-Drenthe om te overzomeren. Ze vinden er de nodige rust omdat ze tijdens de rui niet kunnen vliegen. In 2021 vonden Wilde Zwanen Diependal zelfs zo aantrekkelijk dat ze ook daar zijn gaan broeden. Vanaf dat jaar doen ze dat jaarlijks; in die vier jaar hebben zes jongen geproduceerd, maar alleen in 2023 werd één jong vliegvlug. In de winter vind je in de Oostvaarders-

plassen altijd wel Wilde Zwanen. Maar in 2022 en 2023 was er ook een broedpaar. Helaas zijn er in beide jaren geen jongen grootgebracht.

Nieuwe vestiging in het Fochterloërveen

In 2021 vestigden zich ongeringde vogels in het Fochterloërveen, die dus niet afkomstig konden zijn van jongen uit Wapserveen. In 2021 werden maar liefst vier jongen vliegvlug. In 2023 had de populatie zich uitgebreid tot drie paar, waarvan één paar vier jongen heeft grootgebracht. In 2024 waren er ten minste twee paar, maar details over het aantal jongen ontbreken op dit moment.

'Gehouden' Wilde Zwanen

Behalve wilde paren worden op enkele plekken ook Wilde Zwanen gehouden. De bekendste twee locaties zijn bij Maarssen (Oud-Zuilen) en in het Natuurpark Lelystad. In Maarssen zijn van 2014 tot 2018 acht jongen geboren. Natuurpark Lelystad leverde in de periode 2010-2013 ook drie jongen. Tot nu toe is nog niet gebleken dat deze jongen met zuiver wilde exemplaren een paar vormen. In 2020 bracht een tam paar aan het Tjeukemeer twee jongen groot.

Incest

Het broedsucces van vooral het eerste paar in Wapserveen was uitermate laag. Er werden weliswaar vrijwel ieder jaar gemiddeld evenveel eieren gelegd per nest als in Scandinavië en er werden regelmatig jongen geboren. Vliegvlugge jongen waren er maar negen en dat in 15 jaar. Ook van nesten op andere locaties werd maar een beperkt aantal jongen volwassen. Als reden wordt genoemd dat er met zo'n kleine populatie de kans op inteelt groot is. Uit ring-

onderzoek is met zekerheid vastgesteld dat een volwassen man een paar gevormd had met zijn dochter, echte incest dus. Ook bij niet-geringde vogels wordt verdacht dat paarvorming plaatsvindt van broer met zus uit hetzelfde nest. Daarnaast werd in het nest in Wapserveen in 2017 een tweetal dwergeieren aangetroffen, ook mogelijk het gevolg van inteelt. De toename van het aantal paren in het Fochteloërveen heeft de kans op inteelt doen afnemen.

Bescherming en toekomst

Voor een deel kunnen de vogels zichzelf heel aardig beschermen. Bij verstoring hebben Wilde Zwanen de eigenschap om nest en eieren snel met plantenmateriaal te bedekken. Zo wordt eventuele predatie van de eieren voorkomen. Maar als de verstoring te abrupt is, lukt dat natuurlijk niet. Verder zijn Wilde Zwanen meesters in verstopperij spelen. Het is ongelofelijk dat zulke grote witte vogels zich bijna onzichtbaar kunnen maken. Zelfs de onderzoekers hebben soms moeite te ontdekken waar hun onderzoeksobjecten gebleven zijn. Ze zijn ook behoorlijk schuw. Rust in het broedgebied is daarom een eerste vereiste. Maar helaas zijn er nog altijd mensen die als curiositeit een ei van zo'n zeldzame soort willen verzamelen of een foto willen maken van zo'n zeldzame soort. De vogels zijn derhalve het meest gebaat bij broedlocaties in goed beschermde natuurgebieden waar ze veilig zijn voor menselijke aanwezigheid. De verhuizing naar het Fochterloërveen kan positief werken. Net als de daar ook broedende Kraanvogels kunnen ze goed worden bewaakt. Een mogelijk probleem is ook dat zij, zeker op grotere afstand, voor niet-specialisten slecht te onderscheiden zijn van Knobbelzwanen. En die soort

veroorzaakt wel degelijk schade aan gewassen en gras. Verwarring met Wilde Zwanen is dan snel mogelijk en kan er toe leiden dat Wilde Zwanen in de broedtijd worden vervolgd.

Wilde Zwanen en Knobbelzwanen gaan overigens slecht samen. Enkele keren werd waargenomen dat met veel machtsvertoon door de man Wilde Zwaan een Knobbelzwaan uit de omgeving van het nest werd verjaagd. De IJslandse, Scandinavische en Russische Wilde Zwanen hebben veel minder last van Knobbelzwanen omdat alleen in Zuid-Zweden beide soorten broeden. In de overige noordelijke broedgebieden van de Wilde Zwaan komt de Knobbelzwaan niet voor. Zolang het aantal broedparen klein blijft is de toekomst als permanente broedvogel in ons land ongewis.

De Haagse situatie

De Wilde Zwaan is vanzelfsprekend geen broedvogel in het Haagse. Soms worden op de trekvogelpost op Scheveningen naar het zuiden trekkende kleine aantallen waargenomen. In januari of februari verblijven regelmatig Wilde Zwanen op de duinwaterplassen in Meijndel. In 2022 en 2023 werd er zelfs een paar met een onvolwassen jong gezien. Ook op de Vogelplas Starrevaart worden in het winterhalfjaar nu en dan pleisterende Wilde Zwanen gezien.

Wilde zwaan op postzegel

Voor de vaste postzegel van de soort heb ik dit keer gekozen voor een fraaie zegel met een paartje uit Åland, uitgegeven in 2005. Het is het jaar van het eerste broedgeval in Nederland. Åland, zult u zeggen, wat is dat in hemelsnaam voor een land? Nu Åland, of beter de Åland eilanden is



een eilandengroep in de Oostzee die bij Finland hoort. Het heeft verregaande autonomie in bestuur en mag van Finland zelfs eigen postzegels uitgeven. Er is wel een leuk weetje: de voertaal op Åland is Zweeds en niet Fins! En er broeden dus enkele tientallen paartjes Wilde Zwanen op de diverse eilanden in de archipel.

Met dank aan Arend van Dijk voor het verstrekken van aanvullende informatie

Bonte Merel

LIS BAKKER

Niet ver van ons huis staat een villa met een grote tuin. In die tuin woont een bonte Merel. De Merel heeft een witte kop en naast zwarte ook witte veren. Dit verschijnsel heet leucisme. Een aantal jaren geleden hadden we in onze eigen tuin een Merel met wat witte vlekjes. Misschien familie.

Het leek me leuk om een foto van de bonte Merel te maken voor De Wulp. Dat bleek niet eenvoudig. Als ik er was, was de Merel er niet. Of hij zong hoog in de beuk, verscholen achter de bladeren. Om de tuin staat een dichte haag met een paar open plekken. Als een ware paparazzo probeerde ik daar doorheen een paar plaatjes te schieten. Veel leverde het niet op. En ik wilde ook niet een al te vreemde indruk wekken met al die bewakingscamera's en langs rijdende politieauto's.

Op een zondagochtend waagde de Merel zich op straat. En zo staat hij nu toch in deze Wulp.





Een geslaagd, zonnig en winderig uitje naar de Nieuwe Driemanspolder

MARIAN TURKESTEEN

Alweer kan ik terugkijken op een leuke excursie, waarbij het weer dit keer wél goed meewerkte. Het was pas mijn tweede vogeluitje en ik weet nu al dat er nog vele zullen volgen.

Op zondag 14 juli reden we met enkele auto's vanaf station Mariahoeve naar de Nieuwe Driemanspolder, het waterrijke natuurgebied tussen Leidschenveen en Zoetermeer. Alle deelnemers hadden hun verrekijker binnen handbereik en enkele doorgewinterde vogelaars droegen statieven met telescopen met zich mee. Al direct hoorden we vogels zingen. Geluiden van o.a. een Kleine Karekiet en een Gele Kwikstaart werden herkend. De eerstgenoemde heeft zich niet laten zien. De Gele Kwikstaart echter wel; hij liet zich gemak-

kelijk bekijken terwijl hij hoog in bloeiend gras zat. Wouter de Quant, de gids van deze ochtend, leidde ons verder de polder in. Hij had zich goed voorbereid en wist precies op welke plekken de kans het grootst was interessante vogels te zien. Dáár werden de telescopen neergezet en zó ingesteld, dat iedereen de watervogels goed kon bekijken. Ik vond het heel gaaf enkele steltlopers en een Krooneend met jongen zo duidelijk te kunnen zien. Verder beleefde ik plezier aan het kijken naar o.a. een foeragerende Lepelaar; wat bewegen

die vogels zich toch gemakkelijk in het water! Ook was er naast het kijken naar vogels veel ander moois te zien in de N3MP. De natuur was prachtig: er stond veel in bloei, wat het tot een kleurrijk landschap maakte. Tevens zorgden de witte wolken ervoor dat het kijken naar de fraaie lucht zelfs leuk was. Daarnaast was de groep een zeer aangenaam gezelschap. De ervaren vogelaars waren steeds bereid informatie te delen met minder ervaren deelnemers; daarvoor werden zelfs gsm's en een vogelgids gebruikt. Ik heb dit als zeer positief ervaren en bedank iedereen er via deze weg voor.

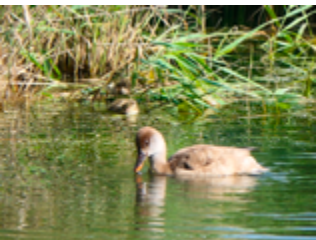
Toen we al bijna aan het eind van de wandeling waren, attendeerde een voorbijganger ons op de aanwezigheid van een bijzondere eend, namelijk de Rosse Stekelstaart. Waar hij die gezien had, was ons niet helemaal duidelijk. Wouter besloot op onderzoek uit te gaan en ja hoor, hij vond hem. Hij zag dat er zelfs een stelletje rosse eenden zwom. Ze doken veel, waardoor het lastig was ze te zien, maar uiteindelijk heeft iedereen ze beiden door de telescoop kunnen bekijken. Wauw, zo kwam het dat ik vandaag voor het eerst een mannetjes-eend met een lichtblauwe snavel heb gezien.

Terugkijkend op deze ochtend kan ik zeggen dat ik het enorm naar mijn zin heb

gehad. Ik verwacht dat dit voor alle deelnemers geldt. Wouter, bedankt voor deze interessante excursie. Fotograferen is mijn hobby, maar ik bezit geen camera met een 'toeter' van een lens, waardoor ik de vogels in de verte niet spectaculair kan vastleggen. Toch heb ik onderweg enkele leuke foto's kunnen maken, die ik hier met jullie wil delen. Allereerst legde ik enkele deelnemers in actie vast. Later fotografeerde ik een Krooneend met jongen, een Lepelaar en een Zwarte Zwaan. Voor de belangstellenden onder ons heb ik tevens een afbeeldingen van een vrouwtje Rosse Stekelstaart bijgevoegd.

Welke vogels we onderweg allemaal gezien hebben?

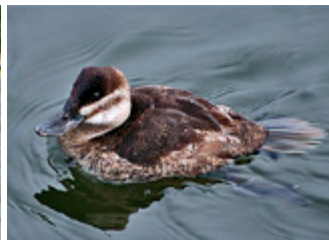
Met wat hulp van André Kommer - waarvoor dank - heb ik er een volledige lijst van kunnen maken. Daar gaat-ie, we zagen de boerenzwaluw, blauwe reiger, Canadese Gans, Gele Kwikstaart, Gierzwaluw, Grauwe Gans, Grutto, Holenduif, Huiszwaluw, Kempmaan, Kievit, Kleine Karekiet, Kleine Mantelmeeuw, Kluut, Kneu, Knobbelswaan, Kokmeeuw, Krakeend, Krooneend met jongen, Kuifeend met jongen, Lepelaar, Meerkoet, Oeverloper, Oeverzwaluw, Rietzanger, Rosse Stekelstaart (man en vrouw), Slobeend, Scholekster, Tureluur, Visdief, Watersnip, Waterhoen, Wilde Eend en een Zwarte Zwaan.



Krooneend met 2 jongen



Zwarte Zwaan



Rosse Stekelstaart, vrouwtje



Lepelaar

R!NG FOTOFOCUS.nl

DE VERREKIJKERSPECIALIST VAN DEN HAAG



SWAROVSKI
OPTIK



Swarovski ATX | STX | BTX

"De beste modulaire telescoop ooit!"

Alles op voorraad en demonstratie-klaar!



opticron



Thomsonlaan 96 | 2565 JE | Den Haag | 070-3638398 | denhaag@ringfotofocus.nl

Grote drukte in Vogelopvang De Wulp

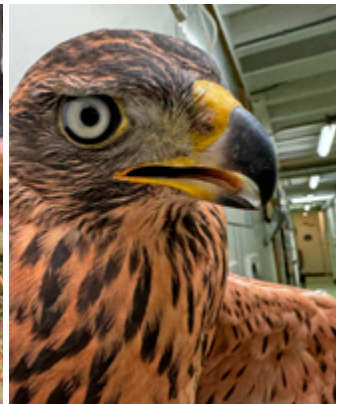
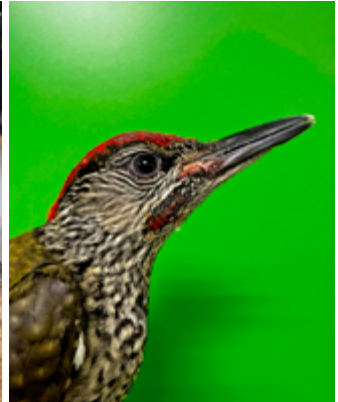


SHARON LEXMOND

We zitten midden in het broedseizoen. Vele jonge, gewonde, zieke, verweesde en besmeurde vogels hebben onze opvang al bezocht. Zo hadden we een groep van 21 ganzen die besmeurd was met doorzichtige olie. We hebben de dieren na veel geploeter uiteindelijk schoon en fris kunnen afleveren bij Stichting Akka's Ganzenparadijs in Dalen. Ook hebben we een heel stel leuke, minder alledaagse jonge vogeltjes gehad. Zo was daar een nestje jonge Kneuen, een aantal Groene

Spechten, een IJsvogeltje, een Havik en een Sperwer en zo kunnen we nog wel even doorgaan... Dat 'even doorgaan' wil ik wel, maar het kan niet! Ik type dit verhaaltje een paar minuten voor de deadline van de augustus Wulp verstrikt. Dit verhaal haalt het hopelijk, ook al is het op het nippertje.

Daarom dit keer vooral veel mooie foto's! Volgende keer krijgt u een uitgebreider verslag van onze belevenissen in de Vogelopvang...



Waarnemingen mei - juli

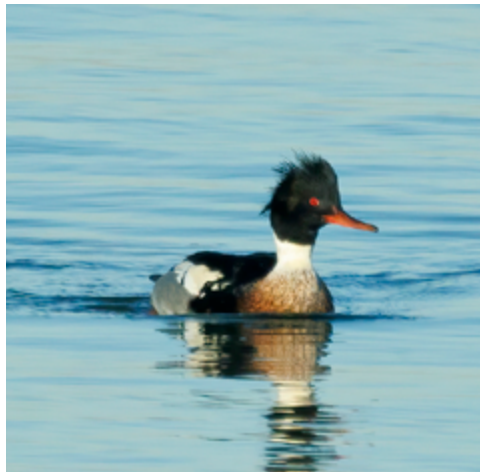
WIM KOOIJ

We pakken de draad op waar we die in de vorige Wulp hebben laten liggen: we gaan terug naar de eerste week van mei. Dat geeft meteen een 'wow-gevoel', want wanneer de zomervogels weer volop aanwezig zijn, is mei toch de beste vogeltijd van het jaar. Bovendien zijn er al die doortrekkers die hier een tussenstop maken en ook nog wintervogels nog geen afscheid hebben willen nemen, zoals de *Klapekster*, *Middelste Zaagbek* en *Rotgans*. Ook trouwens steeds meer een 'wouw-gevoel' tegenwoordig, want hoe mooi is het dat we steeds vaker *Rode Wouwen* maar ook een *Zwarte Wouw* (5 mei bij Monster) in de trektijd waarnemen?



Klapekster

Het is geen toeval dat in mei veel 'big days' worden georganiseerd en ook golfverenigingen hun jaarlijkse vogelkijkdag organiseren. In onze omgeving organiseren verschillende langs de duinrand gelegen golfverenigingen zo'n event waar



Middelste Zaagbek

de trefkans op de *Nachtegaal* groot is en zijn fameuze zang veel bewonderaars betovert. Ook iets verder in het binnenland werd deze bedreven zanger waargenomen zoals in het Zuiderpark op 12 mei. Maar het betrof hier vermoedelijk een doortrekker.



Rotgans

Doortrekkers komen als vanzelfsprekend ook op de Vulkaan in beeld: het gaat onder andere om *Zilverplevier*, *Strandplevier*, *Regenwulp*, vele soorten sterns en *Dwergmeeuw* en zowel daar als iets verder in het binnenland op meerdere dagen de *Visarend*. Maar natuurlijk ook zangvogels in allerlei soorten en maten.



Visarend



Fluiter

Verscholen in het groen zoals elk jaar wel weer enkele waarnemingen van de *Fluiter* en de *Wielewaal*. Jullie verslaggever mocht zelfs het bijzondere genoegen proeven om op 8 mei in de Bosjes van Zanen in Clingendael beide soorten tegelijkertijd

te horen. Zoals te verwachten was waren het in beide gevallen geen blijvertjes. Het aantal gemelde verblijvende *Wielewalen* in onze contreien is op de vingers van één hand te tellen. Na 26 mei wordt de soort überhaupt nog maar één keer (overvliegend) gezien op 7 juni in Rijswijk.

Ook genoeg echte bijzonderheden in deze periode. De primeur dit voorjaar voor de kleurrijke *Bijeneter* ging naar de Vulkaan op 2 mei. Later volgen er meer. Op de 14^e wordt er op vier verschillende plekken langs de kustlijn eentje overvliegend gezien. Op de 15^e, 16^e en 20^{ste} mei vliegen telkens in Meijendel *Bijeneters* over.



Bijeneter

Op de laatste twee data gaat het om maar liefst zeven exemplaren. Een waarneming van een enkel exemplaar is er op de 16^e nog in het Statenkwartier. Daarna nog een drietal losse waarnemingen, de laatste op 13 juni bij het Sparregat.

Op 7 mei werden vogelaars in de Nieuwe Driemanspolder verwend met een verblijvende *Roodkopklauwier*. Op dezelfde da-

tum was er ook de *Lachstern*. Vincent van der Spek herkende op de Zandmotor een in noordoostelijke richting vliegend exemplaar aan onder meer de duidelijke zwarte vleugelachterrands. Hij gaf deze via een appgroep door aan wat contacten waarna hij een kwartier later opgepikt werd door andere vogelaars in Scheveningen. Zo gaat dat tegenwoordig.



Lachstern

Naarmate mei vordert blijft het duizelen qua spannende waarnemingen. Vanaf 11 mei smaken nogal wat vogelaars het genoegen om een *Wespendief* in de kijker te krijgen. Het gaat onder meer om het Westduinpark, Meijendel, Lentevreugd en de Horsten. Met de *Grote Karekiet* lijkt het landelijk iets beter te gaan maar in de Haagse regio blijft het een rariteit. Niettemin was een zingend exemplaar present in de Leidschendammerhout op 12 mei. Het is ook de dag van een overvliegende *Europese Kanarie* in de Ruygenhoek. Een langsvliegende *Witvleugelstern* wordt vanaf de Vulkaan gezien op dezelfde 12 mei, enkele dagen later is het voor dezelfde soort raak in de Nieuwe Driemanspolder. Naar de ooit voor onze duinen zo karak-

teristische *Zomertortel* blijft het zorgvuldig speuren. Meestal zonder resultaat. In de gehele periode wordt er slechts twee keer eentje gemeld: veel tellers zien een overvliegend exemplaar bij de Vulkaan op 11 mei en dan is er nog een kortstondig verblijvende vogel op 26 mei in het Violendel.

Nog wat mei-waarnemingen. Op de 15^e een laag overvliegende *Rootpootvalk* in de Helmduinen. Een *Orpheus Spotvogel* die even verderop op 18 mei gevangen is op het ringstation. De zo op de alom aanwezig *Kuifeend* lijkende *Ringsnaveleend* is aanwezig in de Kikkervallei van 18 tot en met 20 mei. Op deze dagen is daar vlakbij ook een *Grauwe Klauwier* aanwezig. Op 21 mei zingt tussen twee meertjes in het Violendel een *Kleine Vliegenvanger*. Dezelfde vogel waar bijna een jaar eerder massa's vogelaars van verre voor naar de Scheveningse Bosjes gingen. Nu ging het om een vogel die er ook maar kort zat maar bovendien op niet vrij toegankelijk terrein. Bij de Starrevaartplas verblijft eind mei een *Reuzenster*.

Een zo af en toe rondcirkelende en weer noordoost verdervliegende *Dwergarend* werd op 28 mei 's middags gezien door meerdere waarnemers in een strook via De Banken bij 's Gravenzande (13.01 uur) en het Westduinpark tot de Nieuwe Scheveningse Bosjes, het Benoordenhout en het Malieveld (13.42 uur).

Op 31 mei wordt de *Grote Tafeleend*, met zijn lange, wigvormige snavel lastig te onderscheiden van onze 'gewone' Tafeleend, gezien in de Nieuwe Driemanspolder. Op 2 juni verhuist hij naar de Starrevaartplas waar precies een maand - tot en met 2

juli - waarnemingen van hem (inderdaad een mannetje) worden gedaan, vele honderden in totaal. Op 6 juni is een voorzichtig zingende *Struikrietzanger* present bij Kijkduin. Een over Bezuidenhout vliegende *Zeearend* wordt opgemerkt op 24 juni, in juli worden er meer gezien.

Degenen die op 9 juli tussen de Havenhoofden een mannetje *Eider(eend)* zagen zwemmen waanden zich wellicht even op een Waddeneiland. Een *Roodmus* was aanwezig bij Hotel Duinoord op 9 juli. In Clingendael zijn er intussen al twee nesten van een *Buizerd*, een van de families is tamelijk luidruchtig en trekt begin juli veel aandacht van voorbijgangers.

Naarmate juli vordert wordt het wat stiller. Veel vogels zingen niet meer, al gaat de *Zwartkop* stug door. En degenen met redelijk tot goed functionerende oren blijven ook *Boomkruipers* horen, soms midden in de stad. Mezensgroepjes zie je op veel plekken rondtrekken maar we moeten het even zonder het vrolijke wijsje van de *Koolmees* en het wat nerveuzere liedje van de *Pimpelmees* doen. In buurtapps volgen oproepen om te helpen een van het dak gevallen meeuw uit de tuin te halen. Straks pakt de kat hem.... 'Onze' enige *Steenuil* bij Wilsveen wordt vaak gezien, de *Kerkuil* zit half mei nog op het nest boven het bezoekerscentrum de Tapuit in Meijndel. Maar deze is aanzienlijk makkelijker te zien op de webcam, al zijn er genoeg nachtelijke vogelaars die er voor een ontmoeting op uittrekken. Hoeveel magischer kan het worden dan het zien van een bij volle maan jagende lichtgevende *Kerkuil* in een verder aardedonker Meijndel?



Redactie staat voor een raadsel

In de mei Wulp was een prijsvraag uitgeschreven voor een goede titel van onze in 2025 te verschijnen HVB-jubileumuitgave over de stand van onze broedvogels.

Wat ons bezighoudt is de vraag waarom maar zes van de bijna 1100 leden van onze vereniging hebben gereageerd? De redactie denkt dat er maar één reden voor kan zijn: u heeft te weinig tijd gehad om een origineel titel-idee te bedenken en in te sturen. Vandaar hierbij een nieuwe ronde met nieuwe kansen!

De redactie verwacht dat de inbox van Tom Loorij - tloorij@xs4all.nl - in de komende weken wordt overspoeld met nieuwe suggesties. Beste leden, maak het de jury moeilijk en stuur een mogelijke titel in voor deze uitgave. In de november Wulp leest u meer over deze bijzondere jubileumuitgave.

Foeke Zeilstra en Tom Loorij

Schenken of nalaten aan de Haagse Vogelbescherming

De Haagse Vogelbescherming ontvangt op generlei wijze subsidie voor haar werk en is dus afhankelijk van de contributies en giften van haar leden.

Als u van mening bent dat ons werk voor de opvang van vogels waardevol is, dan vragen wij u ons financieel te ondersteunen. U kunt dat doen door een (periodieke) schenking of door de Haagse Vogelbescherming in uw testament op te nemen.

De HVB is een non-profit organisatie met ANBI-status. Dat wil zeggen dat giften en legaten doorgaans aftrekbaar zijn voor de belasting.

Uitgebreide informatie over schenkingen vindt u op onze website: www.haagsevogels.nl onder het kopje *Schenken bij Vereniging*.

U kunt voor meer informatie contact opnemen met onze penningmeester, de heer Rob de Jong (telefoon 070 - 352 2940); hij helpt u graag verder.



'Heidehuisje' huren in Drenthe

3 huisjes met een eigen kijkhut in het Reestdal. Nico de Haan ging u voor: 'Als je niet aangestaard wordt door de Schotse Hooglanders dan word je wel begluurd vanaf de kale topjes van het struikgewas door de roodborsttapuiten.'

Nieuw is een laadpaal voor elektrische auto's. www.heidehuisje.nl 06-81525089



De Bomenkapper

De Bomenkapper kapt of snoeit uw boom veilig, voor een vriendelijke prijs en met aandacht voor het dierenleven in uw tuin.

De Bomenkapper:

- kan voor u takkenrillen en houtstapels bouwen
- gebruikt alleen milieuvriendelijke brandstof en olie
- geeft ecologisch advies bij de keuze van een nieuwe boom en kan deze ook voor u planten.

Voor gratis en vrijblijvend advies over de mogelijkheden en een prijsopgave, neem contact op met

Peter Waenink
06 - 13752132
070 - 7852161



www.bomenkapper.nl

info@bomenkapper.nl

Verenigingswinkel

Voor informatie, publiciteit en verkoop

De winkel is geopend op de
1e zondagmiddag van het kwartaal.
Zie voor de tijden onze website.

Diverse vogelkijkgidsjes v.a.	€ 9,95
DVD met 5 Haagse natuurdocumentaires <i>Ooievaars Natuurlijk</i>	€10,00
Serviesgoed met vogelafbeeldingen v.a.	€ 4,50
Raamstickers (3st. A4) wit en zwart ...	€ 3,00
Vogelherkenning- en zoekplaten	€ 0,50
Vogelkaarten v.a.	€ 1,00
Vogelpennen, vogeltassen	€ 3,50
Vogelparaplu	€ 7,50
Diverse wintervoerartikelen v.a.	€ 2,50
<i>Finstick</i> , (verrekijkerstatiefje)	€25,00
Vele modellen duurzame nestkasten, faunatrappen, voedersystemen, finsticks.	
Duurzame nestkasten in 14 modellen. Informatie: www.haagsevogels.nl Bestellen: info@haagsevogels.nl	
Plaatjes voor mezennestkasten	€ 2,00

Vogelopvang De Wulp

Heliotrooplaan 15
2555 MA Den Haag
Telefoon: 070 - 323 15 68



IBAN: NL83 INGB 0005 0926 75
t.n.v. Vogelasiel De Wulp

E-mail: info@vogelopvangdewulp.nl
Website: www.vogelopvangdewulp.nl
[facebook.com/vogelopvangdewulp/](https://www.facebook.com/vogelopvangdewulp/)
[instagram.com/dewulp](https://www.instagram.com/dewulp)

Contact

Bestuur

Foeke Zeilstra	voorzitter
Loes Holierbroek	vicevoorzitter
Jeroen Melcherts	secretaris
Rob de Jong	penningmeester
Rogier Mos	lid
Frits Ijzendoorn	lid
John Woudstra	lid

Correspondentieadres bestuur

Heliotrooplaan 15, 2555 MA Den Haag
E-mail: info@haagsevogels.nl

Algemeen bankrekeningnummer

IBAN: NL12 INGB 0003 5861 85

Functionaris privacybescherming

Jeroen Melcherts

Contributie

De contributie bedraagt minimaal € 17,50 per jaar voor volwassenen; gezinsleden € 7,00 jeugdleden tot 18 jaar gratis; lidmaatschap voor het leven: minimaal € 300,00. Betaling op IBAN NL49 INGB 0000 275200 t.n.v. Haagse Vogelbescherming.

Ledenadministratie

Voor aanmelden van nieuwe leden, adreswijzigingen en contributiebetaling kunt u terecht bij de ledenadministratie:

Rob de Jong
tel. 070 - 352 2940
e-mail: hvbledenadm@gmail.com

Commissie Excursies en Lezingen (CEL)

contactpersoon: Muriel Kommer
Voor informatie: tel. 06 - 26 30 06 20
E-mail: hvbexcursies@live.nl

Commissie Veldwerk

Contactpersoon:
Boudewijn Schreiner, tel. 06 19 77 88 93

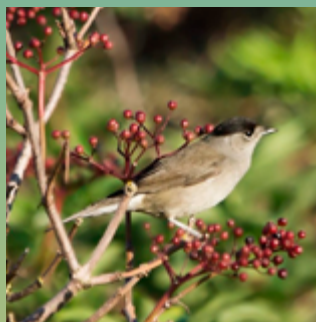
Algemene informatie

E-mail: info@haagsevogels.nl
Website: www.haagsevogels.nl
<https://www.facebook.com/HaagseVogels/>
Vogelopvang De Wulp, tel. 070 - 323 15 68

Alarmnummers Milieuzaken

Voor spoedeisende zaken als kappen en snoeiwerkzaamheden in de broedtijd

- Wet natuurbescherming: 0888 333 555 (24/7)
- Den Haag noord:
Adri Remeus, tel: 06 - 53 42 56 02
- Den Haag zuidwest:
Ruud van der Waard, tel: 06 - 47 46 01 59
- Leidschendam-Voorburg:
Martin van de Reep, tel: 06 - 54 75 89 50



Geen natuur
zonder vogels!